

2007-2008 Yılları Genel Bütçe Rakamlarına Ekonomimize Genel Bir Bakış

Yeminli Mali Müşavir Cihat Çetinkaya kamuda çeşitli görevlerde bulunduktan sonra istifa ederek özel çalışmaya başladı. Özelde yaptığı çalışmalarında da ekonomi ile ilgili her konuya çözüm arayarak, çeşitli faaliyetlerde bulunuyor. Cihat Çetinkaya 2007-2008 yılı ekonomi gündemini Ekonometri Dergisi'ne değerlendirdi.

● Röportaj ve Fotoğraf: Nagihan AK

Türkiye'nin 2007 yılı bütçesini ve seçimlerin bütçe ve ekonominin geneli üzerindeki yansımaları değerlendirir misiniz?

2007 bütçesini 2 kademeli düşünmek gerekir. Bunlardan birincisi seçim öncesi bütçe, ikincisi ise seçim sonrası revize edilen bütçedir. 2007 bütçesinin büyüklüklerini ele alırken, bütçede büyük yer tutan faiz harcamalarını dikkate almak gerekir. 2007 yılında 204 milyar YTL'lik bütçenin yaklaşık 52 milyar YTL'lik kısmı faiz harcamalarına gitti. Yani bütçe büyüklüğünün %25'ini faiz harcamaları teşkil ediyor. Faiz dışı harcamaları 150 milyar YTL'nin üzerindedir ve en büyük payı da cari harcamalar, transferler ile personel giderleri almış durumda.

2007'nin başlangıcındaki bütçe ödenekleri dikkate alındığında, bütçe gelirleri ve bütçe giderleri arasında 16 milyar YTL'lik bir fark vardı ve bunun iç ve dış borçlanma ile karşılanması öngörülmüştü. Bütçe açısından yapılan hesaplamalara göre faiz dışı fazlasının da 31 milyar YTL civarında olması bekleniyordu. Buda GSMH' nin %5'i demektir. Seçim sonrası bütçe rakamları revize edilerek gider bütçesi yaklaşık 202 milyar YTL'ye çekildi. Yani 3 milyar YTL kadar bir azalma öngörüldü. Bütçe giderlerinde de 5 milyar YTL arttırma ile bütçe açığının 8,5 milyar YTL ile bağlanması öngörüldü. Seçim sonrası yapılan bu revizenin gerçekçi olmadığı zaman içerisinde anlaşıldı.

Yılsonuna kadar açığın 19 milyar YTL'ye ulaşması tahmin ediliyor. Tabi bu açığın içerisinde seçim maliyeti olan 2,6 milyar YTL'lik ciddi bir rakam var. Ayrıca tarıma ciddi kaynak aktarımları ve seçim ekonomisi döneminde bazı sektörlerin desteklenmesinin getirdiği sonuçlar var. Ayrıca KDV oranlarında daha önce öngörülmemen indirimler de bütçenin tamamını etkiledi.

2008 yılı genel bütçe hazırlıklarından da bahsedebilir miyiz?

Bütçe büyüklüğü, GSMH' nin %35'i kadardır. Türkiye'nin GSMH' sı 720 milyar YTL kabul edilirse, bunun 200 milyar YTL'lik kısmı bütçeyi oluşturur. 2008 yılı için hazırlanan bütçeye göz atığımızda bütçe giderlerinin 222 milyar YTL, gelirlerinin ise 205 milyar YTL olması bekleniyor.

Gider bütçesinin ağırlığını personel maaşları, cari harcamalar, sosyal güvenlik harcamaları ile faiz giderlerinin oluşturduğunu görüyoruz. 2008 yılında halkımızdan toplanan gelirlerin 56 milyar YTL'lik kısmı faiz ödemelerine gidecek. Bu da haftalık 1 milyar YTL üzerinde faiz ödemesi demektir. Gider kalemleri içerisinde maalesef yatırım harcamaları için %5 gibi çok düşük bir pay ayrılmıştır ki; bunun ekonomimize çok fazla etki yaratacağını düşünmüyorum.

Gelir bütçesine gelince, toplam devlet gelirlerinin 205 milyar YTL olacağı tahminine dayanan 2008 gelir bütçesinde, vergi gelirlerinin 171 milyar YTL

çapında olacağı, bunun dışında kalan 34 milyar YTL gelirinde borçlanma hariç diğer devlet gelirlerinden sağlanacağı öngörülmüş durumda. Burada dikkat çeken en önemli husus vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin (ÖTV, KDV, Damga Vergileri vb.) tüm gelirlerin %70'i kadarken dolaysız vergiler dediğimiz (Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi vb.) vergilerin payı %30 kadardır.

Elimizdeki tablo, bütçenin gelir kalemlerinde Dolaylı Vergilerin ağırlıklı olduğu bir tablodur. **Bu Türk kamu idaresinde büyük bir riske işaret ediyor. Bütçecilikte ve klasik maliyetçilik bakışında dolaysız vergilerin bütçe gelirleri içerisinde daha büyük oranda yer tutması istenir ve beklenir.** Bunun anlamı ekonominin finansmanında daha sağlıklı bir yapının olmasıdır. Dolaylı vergilerin ağırlıklı olduğu bir bütçede tüketim harcamalarının düşmesi doğrudan bütçe üzerinde olumsuz sonuçlar doğurur.

2008 yılı bütçesi başlangıç olarak 18 milyar YTL açıklıkla bağlanmış durumda. Bu açığın iç ve dış borçlanma gelirleri ile finansmanı gerekeceğinden 2008 yılında bir önceki yıla göre daha fazla borçlanacağımız anlaşılıyor. Bu rakamlar ışığında faiz dışı fazlanın 38,2 milyar YTL olması ve bunun GSMH' nin %5,3 oranına tekabül etmesini değerlendirmeye bu aşamada gerek görmüyorum. 2008 bütçesine baktığımız zaman daha az yatırım yapan personel harcamalarını ve cari

harcamaları bir önceki yıla göre aşağı yukarı %10 gibi arttıran bir bütçe ile karşı karşıyayız. Bunun Türkiye için yeterli olup olmadığı noktasında şunu söyleyebilirim; Bu bütçe gerçekçi bir bütçe olacak, durum bunu gösteriyor. **Ancak 2007 bütçesi ile 2008 bütçesi arasında karakteristik bir farkın yer almadığı, bu bağlamda 2008 Bütçesinin Acil Eylem Planı ile uzaktan yakından bir alakasının olmadığı anlaşılıyor.**

Vergi gelirlerini hedeflenen ölçüde gerçekleştirdiği sürece Türk ekonomisinde sorun yaratmayacağı görülüyor. Ancak vergi gelirleri bakımından da bütçeyi objektif altına aldığımızda dolaylı vergilerin vergi gelirleri içerisinde tuttuğu yüksek oran bizi itidalli konuşmaya sevk ediyor. Eğer tüketim harcamalarında halk belirli bir azaltmaya giderse diğer bir ifadeyle tasarrufların artması halinde bütçe hedeflerinde vergi gelirleri kalemini tahminler ölçüsünde gerçekleştirmemiz zor olacaktır. Gider kaleminde ise zaten olmazsa olmazlar var. Bu bütçenin en önemli sıkıntısının memur zamları olacağını düşünüyorum. Diğer taraftan tezkerenin gereği yapıldığı takdirde bütçe rakamlarımızın da şaşacağı ve revizesinin gerekeceği kanaatindeyim.

Bu anlamda genel bütçeye ve ekonomiye vergilerin katkısı nasıl olur?

Yukarıda belirttiğim dolaysız vergilerin bütçe içindeki payının daha yüksek olması sağlıklı bir bütçe açısından tercih edilir. Bunlar gelir vergisi, kurumlar vergisi ve mülkiyet üzerinden alınan vergilerdir. Bütçe gelirlerinin %70'i buna dayanıyorsa bunun sağlam bir bütçe olduğu düşünülürdü. Geri kalan %30'u ise dolaylı vergiler dediğimiz özel tüketim vergisi, katma değer vergisi ve gümrük vergisi gibi vergilerdir. Zaman içerisinde bu %70, %30'luk oran tersine dönmüştür. Bu, ekonomik istikrar açısından çok olumlu görülmez. Ama vergilemede adalet prensibi noktasında, örneğin katma değer vergisi, özel tüketim vergisi gibi dolaylı dediğimiz bu vergilerin doğrudan doğruya kullanıcılar tarafından ödeniyor olması önemli bir unsur olarak görülmüştür. Türkiye'de, özellikle 2007'nin son zamanlarında dolaylı vergilerinden alınan payın düştüğü de görülüyor. Bunun nedeni ise ekonomideki **daralma ve tüketimin azalmasıdır**. Sağlam bütçelerde dolaysız vergilerin payının yüksek olması tercih edilir. Ancak vergi kayıp ve kaçışın çok yüksek olduğu durumlarda bunu gerçekleştirmek zordur. Dolaysız vergilerin bütçe içindeki payı düşmüştür. Bugün bütçeler dolaylı vergilere daha fazla dayanıyor. Durum böyle olunca ekonominin daraldığı noktalarda, bütçe gelirlerini de ciddi anlamda sarsıyor. Yani tüketim harcamaları azaldığı sürece bunun azalması da doğal. **Nitekim Türkiye'de, 2007 yılında tüketim harcamalarının ve sanayi üretiminin düştüğünü görüyoruz. Bu daralmaya paralel olarak bütçe gelirlerinde hedeflenen noktaya geline-memesi söz konusu. Bunun ortadan kaldırılmasının tek yolu ise kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ve özellikle şu anda Türkiye'de bulunan sıcak paranın kullanılabilirliğidir. Sıcak paranın kullanılabilir olması tüketimi artırır ve tüketimin artması da vergi gelirlerinin hedeflenen noktaya gelmesini sağlar.**

Mevcut veriler ışığında dış ticaretimizin durumu hakkındaki görüşleriniz nedir?

Türkiye iç ve dış borçlanmada çok ciddi yerlere geldi. Çünkü borçlanmayı halktan yapıyorsunuz. Kamu borçlanmasında devlet tahvili, hisse senedi olarak borçlanmaya çıktığımızda ancak bir tasarruf varsa bu tasarrufu borç olarak alabilirsiniz. Eğer ekonomi tasarruf edemeyen artı değer elinde bulunduramayan bir nüfus yoğunluğu ile karşı karşıya iseniz iç borçlanmanızdan

Yeminli Mali Müşavir
Cihat ÇETİNKAYA
www.ustadim.com
info@ustadim.com